

Číslo metodického listu: PL-ZE-10	Téma: KRAJINA POHLEDEM Z VÝŠKY Název aktivity: <i>Poválečná těžba uranu a vězeňské tábory na archivních leteckých snímcích</i>	Cílová skupina: Žáci gymnázií, SŠ, příp. 9. ročník ZŠ
Časová náročnost: 45 min		Použité metody a formy: Krátký výklad učitele, samostatná práce žáka podle pracovního listu s počítačem na Internetu, variantně společně v učebně s dataprojektorem.
Prostředí výuky: Počítačová učebna nebo učebna s dataprojektorem		RVP – vztah k učivu a průřezovým tématům: Zeměpis České republiky poválečná historie, občanská výchova
Cíle aktivity:	<ul style="list-style-type: none"> • Seznámit se s archivními leteckými snímky z oblastí dolování uranu • Vyhledat vězeňské tábory na leteckých snímcích • Zjistit, jak krajina v oblasti důlního revíru a prostory pracovních táborů vypadají dnes • Naučit se pracovat s mapovým serverem - národním geoportálem na Internetu (obsahuje až desítky základních a tematických map České republiky o ortofotosnímky) 	
Pomůcky:	Počítač s připojením na Internet, pracovní list.	
Motivační text:	<p>Území České republiky bylo nafoceno z letadel krátce po 2. světové válce - na počátku 50. let 20. století. Tyto letecké snímky byly přísně utajované, k veřejnosti se nedostaly vůbec. Po odtajnění snímků na počátku 90. let. (Vojenský archiv v Dobrušce) se staly zajímavým materiálem ukazujícím obraz naší krajiny v 50. letech. Snímky byly využívány i jako soudní důkazní materiály. My je využijeme jako doklad existence vězeňských táborů na území České republiky v období komunistické vlády a pro celkový pohled na dvě oblasti dolování těžby uranu – na Jáchymov a Příbram.</p> <p>Jáchymov, kde se těžila uranová ruda pro potřeby výroby barev a výzkum již před 2. sv. v., byl jediným známým ložiskem uranu na území osvobozeném Rudou armádou. Sovětský svaz měl obrovský zájem o uran (USA již předvedly sílu atomové zbraně, Hirošima a Nagasaki, 1945). Proto těžba uranu pro SSSR začala krátce po válce - smlouva o těžbě byla podepsána již v listopadu r. 1945. Pro dolování bylo potřeba mnoha pracovníků – horníků. Těch však bylo málo, proto Sovětský svaz dovezl na 5000 německých válečných zajatců. Byly postaveny zajatecké pracovní tábory. Válečné zajatce postupně střídali lidé, kteří byli buď bez soudu posláni do dolů, nebo lidé odsouzení za politické i kriminální skutky. Političtí vězni a jejich týrání v mnohdy otřesných podmínkách pracovních táborů a dolů jsou smutnou kapitolou našich poválečných dějin. Pracovní tábory, mnohdy nazývané i koncentrační, existovaly do počátku 60. let, poslední dva tábory byly zrušeny v r. 1961. Pro představu o počtu vězňených lidí v táborech – např. v roce 1955 bylo v táborech vězněno přes 10 tisíc mužů.</p>	

Zadání úkolu(ů):

Okruh 1 – práce s národním geoportálem: vyhledáme prostor Jáchymova a Příbrami.

Okruh 2 – práce se starým leteckým snímkem: prohlédneme prostory uranových dolů, haldy hlušiny a pracovní tábory - situaci kolem r. 1952, 1953.

Okruh 3 – proměna krajiny v čase, podle aktuálních leteckých snímků: zjistíme, jak vypadají oblasti těžby uranu a pracovních táborů dnes.

Dílčí kroky:

Okruh 1

4. **Otevřeme si stránky** národního geoportálu: <http://geoportal.gov.cz/>, v dolní části stránky pak klikneme na ortofotosnímky, otevře se prostředí národního geoportálu.
5. V pravé části stránky **klikneme na Vrstvy** – zobrazí se nabídka základních map a ortofotosnímků. Zde zakliknutím zadáme požadavek zobrazit příslušnou vrstvu – zaklikneme „ortofoto 50. léta“.
6. Přibližujeme se do okolí Jáchymova – klikáním myši.

Okruh 2 – rozpoznávání objektů na snímku – interpretace snímku

7. **Rozlišíme na snímku** základní objekty: **haldy a doly a pracovní tábory**. Haldy jsou dobře patrné – jako aktivní haldy, tj. stále dosypávané nejsou pokryty vegetací, na snímcích se jeví jako téměř bílé. Vlastní doly a pracovní tábory lze dobře rozeznat – byly obehnané koridory z ostatných drátů s pískem vysypaným prostorem mezi dráty – ty tvoří jasně viditelné ohraničení. Tábory jsou dobře rozlišitelné i vzhledem k- pravidelnému rozmístění typizovaných baráků.
8. Vyhledáme největší tábor v oblasti Jáchymova – Rovnost viz obr.
9. Spočítáme baráky v roce 1952 a odhadneme přibližnou kapacitu tábora (1 barák pro cca 200 mužů).
10. Na aktuálním ortofotosnímku zjistíme, jak se využívá prostor tábora Rovnost a přilehlý prostor dolu Rovnost dnes.
11. Obdobně postupujeme u tábora Vojna v Lešeticích u Příbrami.
12. Tábor Vojna je dnes zpřístupněn veřejnosti – vyhledejte na Internetu bližší údaje o instalované expozici tábora Vojna u Příbrami.

Obr. Důl Rovnost a vězeňský tábor Rovnost v roce 1952. Zdroj: Národní geoportál INSPIRE.

Otázky na závěr:	<p>Kolik dolů a pracovních táborů jsme identifikovali v okolí Jáchymova? Kolik lidí bylo vězněno v jednom táboře?</p> <p>Kdo je válečný zajatec a politický vězeň?</p> <p>Co zůstalo po tehdejších vězeňských táborech?</p> <p>Jak se tyto prostory využívají dnes?</p> <p>Jak vypadají dnes prostory vlastních uranových dolů – šachty, haldy apod.?</p> <p>Kam se odvážel uran a na co se využíval?</p> <p>Doluje se uran v České republice i dnes? Kde a k jakým účelům?</p>
Závěr:	<p>Československo bylo krátce po válce největším vývozcem uranu do..... V dolech pracovali i nesvobodní lidé:.....</p> <p>V roce 1955 tvořili asi polovinu pracovníků v uranovém průmyslu, jejich počet byl přes.</p> <p>Prostory vězeňských táborů jsou dnes využívány např. pro:.....</p> <p>Po dolování uranu jsou nejvýraznějšími pozůstatky v krajině i na leteckých snímcích viditelné.....</p> <p>Těžba uranu byla postupně....., dnes se uran těží v a po zpracování je využíván jakovelektrárnách va</p>